

Fra Garðaríki til Óðinsey

Historien om Ase-folkets vandring fra Ásaland via Garðaríki og Saxland til Óðinsey af Flemming Rickfors, som selv skriver i sit forord til sit værk :

Ifald man gennemlæser "Gesta Danorum" eller "Danmarks riges krønike" af Saxo i Grundtvigs oversættelse, er interessen straks lagt for gennemlæsning af såvel Sven Aggesøns "Brevis historia regum Dacie" eller "Kortfattet historie om Danmarks konger" fra ca. år 1185, samt Snorre Sturlasons "Norges Konge-krønike" eller "Heimskringla", lig Gesta Danorum skrevet i 1200 tallet, som Grundtvig også oversatte, i 1825. Det er efter min mening fuldt berettiget at Grundtvig i "Nordens Mythologi" fra 1832 kalder Island for et åndeligt Jomsborg. Uden disse vigtige historiske kilder, og en bevarelse af vort gamle fællessprog, Dónsk Túnga eller Danernes tungesmaal, på Island og Færøerne skulle vi aldrig have mulighed for at viderebringe forståelsen af hvem vi er.

Nedenstående artikel udgør kap. 9, pkt 5 i det samlede værk af FR, et kapitel, hvor dele henviser både til Odense og Vigelsø. Du kan selv læse mere ved at bruge denne webadresse - <http://www.historie.sydfyn.dk/aserne/index.htm>

Efter afgang fra Garðaríki underligger Odin sig et stort kongerige i Saxland og sætter sine sønner som landeværnere. Odin fortsætter selv nordpå og bosætter sig på en ø der hedder Fyn, og hvis hovedbygd kaldes Odense.

Snorre skriver:

5. Frá Gefjun

Hann eignaðist ríki víða um Saxland og setti þar sonu sína til landsgæslu. Þá fór hann norður til sjávar og tók sér bústað í ey einni. Þar heitir nú Óðinsey í Fjóni.

Som vi kan se ovenfor så omtaler Snorre i år 1220 e.Kr. Óðinsey eller Odins ø som værende beliggende på Fyn. Det er dog ikke accepteret af forskere at Odins ø er oprindelsen til sted-navnet Odense.

Institut for Navneforskning på Københavns Universitet har hjulpet mig med hvad der officielt menes om dette.

Første gang man mener at vide om en beskrivelse af Odense er i år 988 e.Kr. hvor bygden kaldes "Odinsví." Dette ord er sammensat af to ord: Odin + vé. Det oldnordiske "Vé" bliver i dialekten i Danmark til "Ví" og "Væ" og "Voe" på oldengelsk. Odinsví betyder derfor "Odins helligdom." Vi ser ordet for "helligdom" brugt i en række gamle byer f.eks. Viborg -Jylland, Væ - østlige Skåne, Vojens - Jylland, Ullevi - Gøteborg og Frösvi, Örebro län. At specielt Ullevi er et helligt sted for Danerne ved vi alle for det var på Ullevi stadion at Danmark i 1976, for første gang i 39 år, slog Sverige i fodbold på svensk grund med 2-1, et sejrresultat som Gunnar Nu Hansen ikke kunne

dy sig for at sige inden kampen blev vist på TV. Og det var på Nya-Ullevi stadion at Danmark vandt EM i fodbold 26. juni 1992 ved at knuse tysken 2-0.

På latin kender man til navnet i form af "Othenesuigensem." Forskere er helt sikre på at Odense er en evolution af Odinsvé eller Odins helligdom.

Jeg er helt enig i betydningen af Odinsvé/Odinsví, og at der i Odense har ligget et tempel rejst for den konge med tilnavnet Odin, som af sine efterkommere blev ophøjet til Gud som god skik tilsagde.

Der er kun det lille problem at Snorre i år 1220 e.Kr., små 4 generationer efter at vi i år 988 e.Kr. hører om Odinsvé/Odinsví, omtaler Óðinsey eller Odins ø. Dette lille problem klarer man fra officiel side ved at sige at Snorre taler usandt, og derfor behøver man ikke tage stilling til problemet. Dette er jo meget bekvemt, men holder ikke i denne historie, hvor vi forsøger at komme frem til sandheden, og derfor er nødt til at tage stilling til Snorre. Ydermere skulle læseren gerne være enig med mig i at Snorre i Ynglinga sagaen ikke forsøger at omskrive historien med en katolsk røverhistorie. Og at Snorre nævner Óðinsey er et kæmpeproblem for forskere for Odense er i år 1220 e.Kr. et bispesæde og en af vore 4 vigtigste bygder. Der findes ikke en chance for at Snorre ikke har vist 100 procent hvorledes tinge-

ne hang sammen på Fyn i sin samtid.

Óðinsey er helt klart et andet stednavn end Odinsvé/Odinsví - en ø overfor en helligdom. Som Snorre skriver det "Óðinsey í Fjóni" eller "Odins ø på Fyn" så ser det ud som om Snorre forklarer os, ikke at Fyn blev kaldt Odins ø, men at der ligger en adskilt Odins ø på Fyn.

Man mener at Odinsvé/Odinsví eller Odins hellige sted lå enten i Flakhaven på rådhuspladsen i Odense eller i det østlige Odense ved landsbyen Åsum, nord for Odense å, men der foreligger ingen beviser for dette.

Hvad nu ifald Odinsvé/Odinsví har ligget på Óðinsey, at Odins helligdom har ligget på en lille ø?

I bunden af Odense fjord har vi tre hovedøer: Vigelsø, Tornø og Vigerø (i dag inddæmmede og en del af fastlandet). Desværre foreligger der ingen enighed om hvad nævnte øer oprindeligt har betydet.

Den ældste staveform for Vigelsø er Wigælsø, og det får forskere til at konkludere at ordet er sammensat af et mandsnavn (Vi(g)-gísl) + ø.

Men hvad nu ifald Vigelsø var sammensat af tre ord: Vé + gísl + ey eller Vi + gísl + ø?

Vi erindrer den yderst vigtige runeindskrift på spydskafet i

Kragehul, også i Odense og fra år 350-550 e.Kr.:

*"Ek erilar asugisalas em uha
heite"*

I denne runeindskrift indgår ordet "gísl" også, og vi har allerede lært at betydningen er enten "pil/stråle" eller "gidsel."

Jeg oversatte runeindskriften til moderne dansk som følger:

*"Jeg er Heruler. Jeg er Asernes
gidsel. Mit navn er Uha" eller
"Jeg er Heruler. Dette er Asernes
pil/stråle/spyd. Mit navn er Uha."*

Jeg mener ikke vi kan afvise at Vigelsø kan have haft en betydning i retning af "den hellige pil/stråles ø" og at øen sagtens kan have haft en forbindelse til Odinsvé/Odinsví eller Odins hellige sted, endda at det hellige sted måske har ligget på øen. Jeg føler mig tillige ganske overbevist om at vor ven Uha, der i år 350 e.Kr. sidder og rister runer, kender til sandheden og forsøger at fortælle den til os gennem sine runer. Vort problem er at vi ikke længere er i stand til at forstå hvad Uha forsøger at forklare os.

Byen Assens, hvis navn officielt kun kan spores tilbage til Kong Valdemars jordebog fra år 1231, hvor den benævnes Asnæs, er naturligvis navngivet af Ase-folket, som vi om et øjeblik vil se havde for vane at navngive deres byer enten efter dem selv eller deres guder. Ase-folket glemte ej

heller sine Dier (tempelpræster). Diernæs ligger i Fåborg kommune. I Haderslev kommune ligger en anden by ved navn Diernæs. Denne by kaldtes Dernis (1462-1564), Diernis (1604-1700), Diernes (1700-1783) og Diernæs derefter.

For så vidt angår oprindelsen til navnet Fyn, så var dette et af de mest vanskelige ord at komme til bunds i. Jeg måtte derfor indhente hjælp fra Per Grau Møller fra Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse på Syddansk Universitet (tidl. Odense Universitet) i Odense. Fra Danmarks Stednavne nr. 14, Odense Amts bebyggelsesnavne, John Kousgård Sørensen, København 1969 finder vi en gennemgående behandling af netop ordet Fyn.

Fra utallige kilder ved vi at stavemåden variede fra Fjón / Fjóni/Fjóni/Fiun/Fyunnæs til in Fune/Feoniam/Pheonia på latin.

Her stopper så forskernes enighed, og svaret er at man ikke med sikkerhed ved hvad Fyn oprindeligt betød.

En fortolkning mener at ordet er sammensat er ordene "fæ" (får) og "vin." En anden forklaring er at oprindelsen skal søges i det oldindiske ord "píva(n)" der betyder "svulmende, fed" der så bliver til Fiwuní i betydningen af den "fede, frugtbare ø." Der er imidlertid ej heller enighed om sidstnævnte fortolkning.

Den eneste forklaring som ikke synes at kunne antastes er at ordet er forbundet med substantivet "fjun" der betyder "kort, fint og blødt hår eller dun eller luv." Etymologien tyder på en forbindelse mellem ordet "feuhna" og det litauiske ord "pūkas" der betyder "dun" og "pukis" der betyder "dyr med fine uldne hår."

Jeg kan sige med sikkerhed at de forskere der har trukket en forbindelse mellem Fyn og de indoeuropæiske ord i Litauen og Nordindien ikke har gjort det fordi de mente at folkevandringen var sket herfra. Derfor er oprindelsen til Fyn ekstrem vigtig.

Jeg har ikke kunne se at vore forfædre holdt får i stor målestok på dette tidspunkt, og derfor tror jeg mindre på at Fyn, modsat Færøerne, kan referere til får. Begge indoeuropæiske ord der er brugt som oprindelse til ordet Fyn har klart positivladet toner i deres betydning, og jeg tror at ordet Fyn skal forstås en som en geografisk beskrivelse af noget vore forfædre har synes mægtigt godt om, og deri må vi jo give dem fuldstændigt ret.

Jeg er dog stødt på en besynderlig historie som jeg har på fornemmelsen har relevans til forståelsen af ordet Fyn og i givet fald kan ændre mit syn på ovennævnte forklaringer. Jeg tilspurgte Institutet for navneforskning på Københavns Universitet om der var nogen forbindelse mellem pigenavnet Fiona og den oprindelige betegnelse for ordet Fyn.

Svaret jeg modtog var at pigenavnet Fiona skyldes brugen af navnet af den skotske forfatter James Macpherson (år 1736-96) i hans såkaldte Ossian-digtning, og at der derfor ikke var nogen sammenhæng. Men ifald man undersøger baggrunden for James Macphersons værk så finder man ud af at James MacPherson faktisk nedskriver og viderebygger på keltiske sagn fra år 200 e.Kr. som findes i skrift fra 600 tallet og 1100 tallet. Forskere har bevist at i de ældste fortællinger om Finn sagnene da har den mytologiske person Finn et tæt bånd til den keltiske gud Lug. Finn i de keltiske sagn blev oprindeligt stavet "Fían"(ental) og "Fíana" (flertal). Kimbrene var jo keltere og vi ved at Kimbrene havde kontrol med Jylland længe før vor ankomst til Fyn, jvf. Det oprindelige navn for Jylland som "den Kimbriske halvø."

Jeg må tro at der må være en god mulighed for at det oprindelige ord for Fyn kan have en keltisk oprindelse, og at det er derfor at ordet hverken passer ind i vort eget sprog eller at vi ikke er fuldt ud i stand til at forklare dets betydning. En keltisk forbindelse vil fortsat give ordet Fyn indoeuropæiske rødder, som jeg er sikker på er korrekt.

Måske er sandheden at kelterne kaldte øen "Fían" efter deres helt medens vore forfædre omdøbte øen til Óðinsey, ifald sidstnævnte ikke er øen hvorpå Odins helligdom lå.

Sidst, men ikke mindst, husker vi også at sætning 1068-69 i Beowulfkvadet omtaler en konge af Friesland ved navn Finn. Friserne kaldes her også jyderne. Kong Finn er samtidig med Hengest (se nedenfor.)